

Inhoud

Finland

- ▶ Ga eilandhoppen in de Åland-archipel
- ▶ Beleef de Finse steden tijdens een stedentrip naar Helsinki, Tampere of Oulu
- ▶ Maak kennis met de Samen in Inari
- ▶ Ga op berensafari langs de Russische grens
- ▶ Loop de lange of korte Karhunkierros in nationaal park Oulanka
- ▶ Ervaar het noorderlicht in Luosto

- 7 Kaarten en plattegronden
- 9 Woord vooraf

1 11 Finland: een verdieping

- 12 Ligging
- 13 Bestuur
- 15 Economie
- 17 Bevolking
- 22 Sport
- 23 Literatuur
- 25 Beeldende kunst
- 27 Muziek
- 29 Architectuur
- 31 Werelderfgoed

2 35 Geschiedenis

- 36 Prehistorie
- 38 Vikingtijd
- 38 Late middeleeuwen
- 41 Vasatijd
- 42 Zwedens Gouden Eeuw
- 44 Strijd tegen Rusland
- 49 Zelfstandigheid
- 50 Drie oorlogen
- 52 Na de oorlogen

3 57 Natuur

- 58 Geologie
- 60 Klimaat
- 61 Flora en fauna
- 67 Nationale parken

4 71 Åland

- 72 Mariehamn/Maarianhamina
- 76 Fasta Åland
- 82 Föglö
- 83 De zuidoostelijkste scheren
- 85 Tips en adressen

5 89 Het hart van Zweeds Finland

- 90 Åbo/Turku
- 97 Nådendal/Naantali
- 98 Scherenkust van Egentliga Finland
- 101 Ten zuiden van Turku
- 103 Ten noorden van Turku
- 109 Tips en adressen

6 113 Zuid-Finland

- 114 Tammisaari/Ekenäs en omgeving
- 116 Hanko/Hangö
- 118 Porvoo/Borgå en omgeving
- 119 Loviisa/Lovisa en omgeving
- 120 Kotka en omgeving
- 123 Hamina/Fredrikshamn en omgeving
- 124 Lappeenranta/Villmanstrand en omgeving
- 126 Lahti/Lahtis en omgeving
- 126 Hämeenlinna/Tavastehus en omgeving
- 129 Tips en adressen

Woord vooraf

Finland staat bekend als 'het land van de duizend meren', maar het heeft meer te bieden dan alleen water. Het land heeft niet alleen een heel diverse natuur, maar ook veel cultuur. Die natuur varieert van de schiereiland in het zuiden met tienduizenden eilanden, via de bossen en meren van Midden-Finland tot de uitgestrekte en vrijwel ongerepte vlaktes en bergen van Fins Lapland. En de cultuur? Wereldberoemd zijn de muziek van Jean Sibelius, de architectuur van Alvar Aalto en het design van Marimekko.

De geschiedenis van het land wijkt nogal af van de rest van Europa. Eeuwenlang maakte het deel uit van Zweden en was het een pion in het machtsspel tussen dat land en grote buur Rusland. In het begin van de 19de eeuw werd heel Finland Russisch. Daar kwam na de Russische Revolutie weliswaar een einde aan, maar helemaal ontspannen was de situatie nooit en in de Tweede Wereldoorlog laaide de strijd weer op. Nu is Finland een volwaardig lid van de Europese Unie en kun je er met euro's betalen.

Wanneer je ook gaat, het land heeft altijd wat extra's te bieden. 's Zomers kun je eindeloos zwerven door een groen, meestal warm land waar water nooit ver weg is. 's Winters biedt vooral het noorden je een witte wonderwereld, met de groene pracht van het noorderlicht boven de zwaar met sneeuw beladen bomen. Reizen door Finland is een waar genoegen. Goede, maar soms onverharde wegen leiden tot in de verste uithoeken van het land en de fraaiste natuurgebieden zijn omgevormd tot goed toegankelijke nationale parken. Ook al ligt Finland in de noordoostelijke hoek van Europa, het is goed bereikbaar. Dagelijks vertrekken vliegtuigen naar Helsinki en 's winters gaan er charters en bijzondere reizen naar de wintersportplaatsen in Lapland. Geen land voor het massatoerisme, wel voor fijnproevers.

Ger Meesters

N.B. Uitstapjes vanuit Finland naar Rusland (bijv. Moermansk, Vyborg of St.-Petersburg) waren altijd populair. Op het moment van schrijven geldt voor geheel Rusland vanwege de oorlog in Oekraïne echter de kleurcode rood. Het advies luidt dan ook om niet naar Rusland te reizen. De Nederlandse ambassade kan je niet helpen als je in problemen komt. Dit geldt ook voor de gebieden die Rusland in bezit heeft genomen terwijl die bij Oekraïne horen. Nederland erkent deze annexatie niet. Raadpleeg de reisapp van het ministerie van Buitenlandse zaken voor vertrek. Verzekeraars geven overigens vanwege de oorlog tussen Rusland en Oekraïne geen Ruslandverklaring meer af.

Finland: een verdieping

Zodra je voet zet op Finse bodem, weet je dat je in Scandinavië bent. Alles straalt een lichtheid uit, die we in onze drukbevolkte landen niet kennen. Veel blauw en wit – de kleuren van de vlag – en het lichte bruin van berkenhout tekenen het interieur van openbare gebouwen. Op reis door het land wen je al gauw aan de vreemde taal, al zul je lang niet altijd begrijpen wat er op al die bordjes langs de weg staat. Of dat het verkeersbord Pietari de weg wijst naar St.-Petersburg. Ga in ieder geval niet op je kaart of tomtom zoeken naar het plaatsje ‘Keskusta’. Dat betekent namelijk ‘centrum’ van de stad.

De droom van elke Fin is een zomerhuisje aan een van de vele meren, uiteraard met een sauna, waar ze zich zowel ’s zomers als ’s winters kunnen terugtrekken. Ze zijn graag buiten in die prachtige Finse natuur, want de bossen zingen niet alleen eeuwig in hun westelijke buurlanden. In die bossen wandelen ze, zoeken ze naar bessen en paddenstoelen en gaan ze ’s winters op hun ski’s lange tochten maken om dan ergens in die wildernis bij een vuurtje een kop koffie te drinken en te genieten van de omgeving.

< Svedjehamn.

Svedjehamni.

LIGGING

De nationale kleuren van Finland zijn blauw en wit, maar als je er 's zomers komt, overheersen het groen van de uitgestrekte bossen en landerijen, de heidevelden en zelfs de korstmossen. Blauw en wit – de kleuren van de vlag – en het lichte bruin van berkenhout tekenen het interieur van openbare gebouwen. Finland is grofweg in drie zones in te delen: de kuststroken langs de Botnische, respectievelijk Finse Golf (inclusief Åland), het met duizenden meren bezaaide en wat hoger liggende binnenland en het wat bergachtige Lapland, dat vrijwel geheel boven de poolcirkel ligt.

Overall langs de kust van de Botnische Golf is te merken dat het land nog in beweging is: bevrijd van het ijs dat Scandinavië gedurende de laatste ijstijd bedekte, veert het land nog steeds op met een snelheid van ca. 9 mm per jaar. Voldoende om binnen één generatie zichtbaar te zijn. Hoewel het fenomeen zich al voordoet sinds het smelten van het ijs, zo'n 10.000 jaar geleden voltooid, begon men zich pas in de 16de en 17de eeuw af te vragen wat er nu eigenlijk aan de hand was. Het boothuis dat opa aan het water had gebouwd, stond nu een paar meter van de vloedlijn! Waar was al dat water gebleven? Zat er een gat in de zee waardoor het wegliep? Want dat vroeg men zich toen af. Men kon zich gewoon niet voorstellen dat het land omhoog was gekomen. De landstijging is het beste te zien op de Åland-eilanden en bij Kvarken, dat voor de kust van Vaasa ligt.

Het merenplateau, dat het hart van het land vormt, getuigt ook van die laatste ijstijd in de vorm van eskers, lage heuvelruggen. Dat geldt ook voor de meren zelf, die immers ontstaan zijn door het smeltwater van het landijs. Lapland vormt ongeveer een derde van Finland en maakt deel uit van het leefgebied van de Samische oerbevolking, die nu verspreid over vier landen leeft: Noorwegen, Zweden, Finland en Rusland. Het landschap kenmerkt zich door de weidse uitgestrektheid van de toendra en de taiga, doorsneden door rivieren en een enkele bergketen. Grote delen zijn in alle vier de landen – zij het in Rusland op wat minder grote schaal – beschermd als nationale parken. Daarmee is het niet alleen geschikt voor de vrij rondzwervende rendieren van de Samen, maar ook voor de op avontuur beluste toerist.

BESTUUR

Van oudsher bestaat Finland uit 19 regio's, die in het Fins *maakunta* en in het Zweeds *landskap* worden genoemd. De regio's worden bestuurd door een regionale raad, waarin de gemeenten van die regio samenwerken. De regio's vertegenwoordigen dialectische, culturele en economische verschillen beter dan de oude provincies, die louter administratieve afdelingen van de centrale overheid waren.

Tussen 1997 en 2009 was Finland bovendien verdeeld in 6 provincies: Zuid-Finland (Hämeenlinna), West-Finland (Tampere), Oost-Finland (Kuopio), Oulu (Oulu), Lapland (Rovaniemi) en Åland (Mariehamn). Inmiddels is het land bestuurlijk ingedeeld in 6 nieuwe gebieden die worden bestuurd door een regionaal bestuursorgaan (Fins: *Aluehallintovirasto*; Zweeds: *Regionförvaltningsverk*), maar waarin de 19 regio's nog veel eigen taken kennen: Zuid-Finland (Etelä-Suomi/Södra Finland met als hoofdstad Hämeenlinna), Oost-Finland (Itä-Suomi/Östra Finland; Mikkel), Zuidwest-Finland (Lounais-Suomi/Sydvästra Finland; Turku), West- en Midden-Finland (Länsi- ja Sisä-Suomi/Västra och Inre Finland; Vaasa), Noord-Finland (Pohjois-Suomi/Norra Finland; Oulu) en Lapland (Lappi/Lapland; Rovaniemi). Deze indeling is terug te vinden in de indeling van deze gids.

In de Zweedstalige gebieden worden zo veel mogelijk de Zweedse plaatsnamen gebruikt, gevolgd door de Finse naam en in Finstalige gebieden de Finse naam, gevolgd door de Zweedse naam. In sommige historisch Zweedstalige steden en streken wordt inmiddels door de meerderheid van de bevolking Fins gesproken. In die gevallen zal vaak toch eerst de Zweedse naam genoemd worden, gevolgd door de Finse. Åland is geheel Zweedstalig en daar worden geen Finse plaatsnamen vermeld. In Lapland wordt bij de meeste plaatsen de Samische naam genoemd.

De vaste ondergrond van Finland bestaat uit graniet en gneis uit het precambrium, met slechts rond Oulu en Pori jongere sedimentgesteenten uit het kwartaair. Alleen in de 'arm' van Finland, tussen Muonio en Kilpisjärvi, kent Finland een typisch Scandinavisch fjellandschap met in het uiterste westen enkele kale pieken die boven de bomen uitsteken. Deze pieken maken nog deel uit van de Caledonische bergketen, die zich uitstrekt van Schotland tot Finnmark en het Varanger-schiereiland in Noord-Noorwegen. De keten ontstond zo'n 400 miljoen jaar geleden onder invloed van de plaattektoniek die alle gebergten op aarde vormde. Van het oorspronkelijke hooggebergte, te vergelijken met de huidige Alpen, is weinig meer over. De berg Kebnekaise in Zweden is met zo'n 2100 m de hoogste top van de bergketen. De hoogste berg van Finland is de Haltitunturi, maar met een hoogte van 'slechts' 1365 m is dat bepaald geen hooggebergte. Bovendien ligt de top aan de Noorse zijde van de berg, aan de Finse zijde is het hoogste punt 1324 m. Een Noors burgerinitiatief om ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Finland in 2017 de Noors-Finse grens zo te wijzigen dat de top op Fins grondgebied zou komen te liggen, vond helaas geen gehoor in het Noorse parlement.

Een oeroud hooggebergte is in feite de keten van *tunturi's* (fjellen) die het nationaal park Luosto-Pyhä vormen. De toppen zijn echter door miljarden jaren van erosie tot een heel bescheiden hoogte afgesleten.

Landstijging

Het huidige landschap van Finland hebben we te danken aan de vereffende werking van de gletsjers van vooral de laatste ijstijd. Het gewicht van de kilometers dikke lagen ijs van die gletsjers drukte het land diep naar beneden. De terugtrekkende gletsjers hebben niet alleen de bergen afgevlakt, maar gaven ook de landmassa weer de kans om terug te veren. Dat gebeurt overigens nog steeds: langs de Botnische Golf komt Finland nu nog altijd met 9 mm per jaar omhoog. Dat is goed te merken op bijvoorbeeld de Åland-eilanden en aan de scherenkust bij Vaasa. Er komen steeds meer rotsblokken boven water en eilandjes worden binnen een generatie zichtbaar groter. Uiteindelijk zal het noordelijk deel van de Botnische Golf droog komen te staan. Historisch is deze landstijging goed te zien in de havensteden langs de Botnische Golf, waarvan de centra en de oude havens inmiddels ver van zee liggen en er nieuwe havens gebouwd moesten worden om schepen te kunnen blijven ontvangen. Een goed voorbeeld is Tornio, waarvan de haven zo'n 10 km naar het zuiden is gelegen.

De rest van Finland is vrij laag, waarbij het binnenland bestaat uit een grote hoogvlakte, het merenplateau, op een hoogte van gemiddeld zo'n 340 m. Alle toppen zijn hier weggesleten door de eroderende werking van de glet-

Winter in Luosto. Al vroeg in het seizoen gaan de bomen op de vaara's schuil onder een dikke laag sneeuw.

sjers. Overgebleven zijn tienduizenden meren en meertjes, met elkaar verbonden door rivieren en kanalen. Hoewel Finland het 'land van de 1000 meren' wordt genoemd, beloopt het echte aantal meren wel zo'n 60.000 en komen sommige tellingen tot wel 187.000! Ook de meren zijn het werk van de ijstijdgletsjers en werden destijds gevuld met smeltwater. Het grootste merensysteem is het Saimaa, waarvan de totale oeverlengte zo'n 50.000 km bedraagt en dat meer dan 30.000 eilandjes telt. Saimaa ligt tussen de steden Lappeenranta, Varkaus en Joensuu in het zuidoosten van het land. Dankzij het Saimaakaanaal is het sinds 1856 verbonden met de Finse Golf. Dwars over het land van het noordwesten naar het zuidoosten loopt een lage heuvelrug (een esker, of *selkä* in het Fins) met door de gletsjers achtergelaten gruis en puin, de Salpausselkä, die het merengebied aan de zuidkant afsluit. In het noorden neemt het aantal meren geleidelijk af om over te gaan in een gebied met een meer bergachtig karakter, zoals bij Kuusamo. Ook hier zijn de toppen door de gletsjers gladgeslepen waardoor de toppen van de vaara's en tunturi's nu boven de bomen uitsteken.

De kuststrook ligt vrij laag en strekt zich uit van de Russische grens in het zuidoosten tot de Zweedse grens in het noordwesten. Hier liggen de meeste steden, waarvan het grootste deel tussen 1300 en 1700 is gesticht. De steden in het binnenland zijn doorgaans van latere datum.

Åland

De archipel Åland (Fins: Ahvenanmaa) neemt een aparte plaats in. Dat is historisch zo gegroeid. De eilanden liggen dicht bij Zweden dan bij Finland en er wordt uitsluitend Zweeds gesproken. Bovendien hebben de eilanden een grote mate van zelfbestuur. Om die reden zijn de cruise ferry's tussen Zweden, Åland en Finland zo interessant: door de taxfreeverkopen zijn ze zeer geliefd bij zowel Zweden als Finnen. Ook de buitenlandse toerist doet er zijn voordeel mee, want de overtochten met deze luxe schepen zijn goedkoop. De eilanden zijn vrij vlak, dunbevolkt en rijk aan natuur- en cultuurhistorische monumenten. In veel opzichten lijken ze op de Zweedse scherenkust langs de Oostzee en Botnische Golf, maar ze wijken met hun granieten basis duidelijk af van Öland en Gotland, die bestaan uit kalkplateaus. De archipel bestaat uit zo'n 27.000 eilandjes, waarvan er 6757 groter dan 0,25 ha zijn en slechts 60 bewoond. Er wonen bijna 28.000 mensen op die 60 eilanden, waarvan 9500 in Mariehamn, de hoofdstad en belangrijkste haven van de archipel. De eilanden werden al in de prehistorie bewoond, waarvan op verschillende plekken nog bewijzen zijn te vinden in de vorm van grafvelden uit de steentijd, bronstijd en ijzertijd.

< De kerk van Finström.

De haven van Mariehamn met de *Pommern*.

Sinds mensenheugenis wordt er al Zweeds gesproken op de eilanden en tot 1809 waren de Åland-eilanden een vrij zelfstandig onderdeel van het koninkrijk Zweden. In dat jaar moest Zweden Finland, inclusief Åland, echter afstaan aan Rusland. Zo werd Åland dus een deel van het grootvorstendom Finland binnen het Russische Rijk.

Toen het Russische Rijk na de revolutie van 1917 uiteenviel, hielden vertegenwoordigers van de gemeenten op Åland een geheime vergadering in de volkshogeschool van de eilanden en besloten te verzoeken om aansluiting bij Zweden. Een delegatie ging met een massaal door de lokale bevolking getekende petitie

naar de Zweedse koning. Ondertussen verklaarde Finland zich onafhankelijk met dezelfde redenering als de Ålanders gebruikten om aansluiting bij Zweden te zoeken. Finland wilde echter geen afstand doen van de eilanden en bood hun in 1920 in plaats daarvan zelfbestuur aan in de vorm van een Autonomieverdrag. Dit werd door de Ålanders afgewezen.

Het voorstel werd voorgelegd aan de juist opgerichte Volkenbond. In 1921 kwam die met een compromisvoorstel: Finland kreeg de soevereiniteit over de eilanden, maar werd verplicht de Zweedse cultuur, taal en gebruiken en het door Finland zelf aangeboden zelfbestuur te handhaven. Bovendien werd besloten dat de eilanden zouden worden gedemilitariseerd en neutraal zijn. Na de nodige aanpassingen van het Autonomieverdrag van 1920 werd op 9 juni 1922 de eerste zitting van het nieuwe landsting (het parlement) gehouden. Sindsdien is 9 juni een nationale feestdag op de eilanden. Het Autonomieverdrag werd in 1951 en 1993 vernieuwd en kan alleen met wederzijdse goedkeuring worden gewijzigd.

▼ MARIEHAMN/MAARIANHAMINA

De enige en daarmee ook grootste stad van Åland is de hoofdstad Mariehamn. Met nog geen 11.000 inwoners is de stad overzichtelijk, maar biedt tegelijkertijd alles wat je je maar kunt wensen. Het is bepaald geen oude stad: rond 1850 stonden er maar vier boerderijen op deze plek, die toen de naam Öfvernäs droeg. In 1861 werd hier echter in opdracht van tsaar Alexander II een begin gemaakt met de aanleg van een stad. Mariehamn is vernoemd

Åland

naar Marie von Hessen-Darmstadt (Maria Alexandrovna), de gemalin van tsaar Alexander II. De keuze viel op Öfvernäs omdat de baai goed beschermd was en diep genoeg om grote schepen te ontvangen. De Zweeds-Finse architect Georg Theodor von Chiewitz maakte een groots stadsplan met twee elkaar kruisende, brede, met lindes omzoomde esplanades. Het ging echter langzaam, want rond 1900 woonden er nog maar 1000 mensen en rond 1950 pas 3000. Enkele markante gebouwen zijn ontworpen door Lars Sonck, zoals het Stadshuset (1939) en Mariehamns of St Görans kyrka (1926). Aan de Esplanade staat de GE-Villa, het woonhuis van de beroemdste man van Åland, Gustaf Erikson (1872-1947). In 1913 kocht deze kapitein zijn eerste schip, de bark *Tjerimai*. Hij was ervan overtuigd dat de rol van zeilschepen nog lang niet uitgespeeld was. Hij kocht nog meer zeilschepen, die goedkoop op de markt kwamen omdat alle andere reders inmiddels stoom- en motorschepen in de vaart hadden. Zeilschepen hadden het voordeel dat ze geen brandstof nodig hadden, waardoor ze nog tot in de jaren 30 goed konden concurreren met de moderne schepen. De bekendste van zijn schepen werden gebruikt om graan van Australië naar Europa te brengen, een retourreis van 56.000 km rond Kaap Hoorn. De laatste graanreizen werden in 1949 gemaakt met de *Passat* en de *Pamir*. Enkele van deze schepen zijn als museumschip bewaard

Avondschemering in de haven van Lappeenranta.

een toren in het Sapokkapark, waarvan slechts een ruïne resteert, moet Gustav III destijds de zeeslag bij Svensksund gevolgd hebben.

De gemarkeerde wandelroute Katariinan Polku voert je langs de overblijfselen van het fort Svensksund.

De wijk Barnas uit de jaren 30 werd ontworpen door Alvar Aalto. Het is een internationaal belangrijk gebied waarin de woon-, zakelijke en industriële gebouwen een geheel vormen. De Sunila sulfaatpulpfabriek, gebouwd in 1936, werd meermaals verkozen als mooiste fabrieksgebouw ter wereld.

Nationaal park Valkmusa

Valkmusa werd in 1996 opgericht en heeft een oppervlakte van ongeveer 17 km². Het ligt zo'n 100 km ten oosten van Helsinki. Het gebied wordt gekenmerkt door grote moerassen en veel vogels, zoals de zeldzame wilgengors en het korhoen. Het park is een belangrijke rustplaats voor trekvogels tijdens de voor- en najaarstrek.

HAMINA/FREDRIKSHAMN EN OMGEVING

Hamina is gesticht als Veckelax Nystad en kreeg zijn stadsrechten in 1653 van gouverneur-generaal Per Brahe. Hij vond het nodig dat er een stad kwam langs de lange kuststrook tussen Vyborg en Porvoo.

Tijdens de Grote Noordse Oorlog werd de stad door de Russen in 1712 in brand gestoken. Hij werd in een cirkelvorm herbouwd en kreeg in 1723 stapelrechten onder de naam Hamina. Na de vredesbesprekingen in 1743 ging de stad over naar Rusland. In 1821 werd Hamina getroffen door een brand die het centrum verwoestte. In 1840 volgde een tweede brand en in 1841 werd een nieuwe stad gebouwd met meer ruimte tussen de huizen. Tijdens de Winteroorlog werd Frederikshamn door de Sovjets gebombardeerd en bij latere bombardementen werden in totaal zo'n 60 gebouwen vernietigd. Na de oorlog werd de wijk Svenskby (Ruotsinkylä in het Fins) opgebouwd met door Zweden geschonken hout. De cirkelvorm van de stad is nog duidelijk te zien rond het door C.L. Engel gerenoveerde **raadhuis** midden op het plein. Let daar ook op de fraaie orthodoxe **Petrus en Pauluskerk**, een ontwerp van Louis Visconti, en de **S:t Johanneskerk**, eveneens een neoclassicistisch ontwerp van C.L. Engel. Rond het centrum zijn nog zes bastions van de oude vestingwerken van de stad te zien.

Nationaal park Itäinen Suomenlahti (Oostelijke Finse Golf)

Het nationale park Oostelijke Finse Golf omvat de buitenste archipel van de oostelijke kustgemeenten. De honderden eilanden en eilandjes binnen het park liggen verspreid over een groot, ruim 60 km breed gebied ver van het vasteland en de bewoonde eilanden. Het heeft een landoppervlakte van 6,7 km² en werd opgericht in 1982.

Helsinki

Helsinki ligt aan de Finse Golf en is de hoofdstad van het land. Met ruim 590.000 inwoners is het niet alleen de grootste, maar zeker ook de mooiste stad. Het is een echte zeestad: aan drie zijden omgeven door de zee, die bovendien ver de stad binnendringt. De cruise ferry's varen af en aan en verbinden Helsinki met Tallinn in Estland en Stockholm in Zweden. Net als Stockholm is de stad gebouwd op tal van eilanden die via bruggen met elkaar zijn verbonden. Het centrum werd vrijwel in één keer gebouwd naar ontwerp van C.L. Engel, een Duitse architect in Russische dienst. De in empirestijl opgetrokken gebouwen rondom het Senaatintori/Senatstorg (Senaatsplein) vormen het hart van de stad, maar het meeste leven speelt zich af langs de Esplanadi en op het Kauppatori (het marktplein aan de haven). Helsinki bruist en is het economische en culturele hart van het land, met onder meer de grootste universiteit. Het is ook een groene stad met grote parken die het centrum omgeven. Pontjes verbinden de stad met de tientallen eilanden die in de baaien rond de stad liggen. De stad leent zich bij uitstek om te voet te worden ontdekt, omdat alle bezienswaardigheden op loopafstand van het Rautatieasema (centraal station) liggen.

< De iconostase van de Oespenski-kathedraal.

De lutherse domkerk van Helsinki.

Het oudste stenen huis van de stad, het **Sederholmin talo** (Sederholms huis) uit 1757, staat op de hoek van de Aleksanterinkatu en Katariinankatu, op de zuidoostelijke hoek van het Senaatsplein. Hier organiseert het **Helsinki City Museum** tijdelijke tentoonstellingen.

► HELSINKI CITY MUSEUM, helsinkicitymuseum.fi

Oude centrum

In de wijk **Kruunuhaka/Kronhagen** ten noorden van de domkerk staan veel gebouwen in empirestijl, veelal ontworpen door C.L. Engel, zoals de gebouwen van het oude ziekenhuis aan de Unionenkatu, die nu in gebruik zijn door de universiteit. Het Nationaal Archief aan de Rauhankatu is van recenter datum en werd in 1890 gebouwd naar ontwerp van Gustaf Nyström. Ook de Bank van Finland ertegenover is aan het eind van de 19de eeuw gebouwd. Voor het gebouw staat een beeld van J.W. Snelmann die ervoor zorgde dat Finland in de 19de eeuw zijn eigen valuta kreeg, de markka. Aan de andere kant van de Snelmannkatu staat het Huis van de Standen, eveneens ontworpen door Gustaf Nyström, waar de lagere standen (burgers, boeren en geestelijken) bijeenkwamen. De vierde stand – de adel – had (en heeft nog steeds) een eigen gebouw, Suomen ritarihuone/Finlands riddarhus aan de Ritarikatu/Riddaregata. Het timpaan van het Huis van de Standen laat tsaar Alexander I zien tijdens de Landdag in Borgå/Porvoo van 1809.

De Russisch-orthodoxe Oespenski-kathedraal.

Ook het schiereiland Katajanokka/Skatudden wordt nog tot het oude centrum gerekend. Het was vroeger de zeemanswijk van de stad, met zeemanshuisjes, magazijnen en scheepswerven. Veel van de oude gebouwen zijn bewaard gebleven en nu in gebruik voor andere doeleinden. Het opvallendste gebouw is zonder twijfel de orthodoxe **Oespenski-kathedraal**. Hij torent hoog boven de wijk uit en is door zijn rode bakstenen, groenkoperen daken en gouden koepels en kruizen niet te missen. Vanaf het plein voor de kathedraal heb je een prachtig uitzicht over Helsinki. Het park rondom de kerk is een geliefde plek voor een picknick.

Het interieur van de kathedraal is net zo indrukwekkend als de buitenzijde en is deels afkomstig uit het Valamo-klooster op het eiland Valaam in het Ladogameer. Met name de iconostase die de altaarruimte afscheidt, is indrukwekkend (zie foto p. 134). Een kostbaar icoon van St. Nicolaas dat in 2007 werd gestolen, is nog altijd niet teruggevonden. De kerk werd uiteraard in de Russische tijd gebouwd en was in 1868 gereed.

Nu is nog slechts iets meer dan 1% van de Finse bevolking Russisch-orthodox. De kathedraal is de grootste orthodoxe kerk in West-Europa en werd ontworpen door de Russische architect Aleksey Gornostaev. Onder de Oespenski-kathedraal langs de haven staat het hoofdkantoor van bosbouw- en papiergigant Stora Enso. Het witte kantoorgebouw is een ontwerp van de befaamde Finse architect Alvar Aalto. Gezien vanuit de stad is de combinatie van het modernisme van Aalto en de orthodoxe kathedraal niet erg geslaagd.

De Pieni Karhunkierros-route is goed bewegwijzerd.

In 1954 werd een eerste skipiste op de Rukatunturi aangelegd. In de decenia daarna ontwikkelde Kuusamo zich door de gestage uitbreiding van het Ruka skicentrum tot een toeristisch centrum van formaat, met **Ruka** als brandpunt van de winteractiviteiten. Ruka kylä (het dorp Ruka) telt een aantal grote hotels en rondom de Rukatunturi werden grote aantallen vakantiehuisen (ski-in, ski-out) gebouwd.

Landschappelijk is Kuusamo onderdeel van het uitgestrekte gebied van het Finse heuvelland (**Vaara-Suomi**), dat hier al overgaat in het typische fjellandschap van Lapland. Het heuvelland ligt op een 250 m hoog plateau, van waaruit het water in 5 richtingen stroomt. In de omgeving van Kuusamo zijn talloze beboste heuvels (Fins: *vaara*) en kale fjellen (Fins: *tunturi*), die boven de relatief lage boomgrens uitsteken. De hoogste toppen zijn de **Valtavaara** (492 m), de Kuntivaara (481 m), de Iivaara (469 m) en de Rukatunturi (462 m) bij het skioord Ruka.

Nationaal park Oulanka

Oulanka ligt in Noord-Österbotten en Lapland, is 270 km² groot en werd opgericht in 1956 (uitgebreid in 1982 en 1989). Het landschap wordt gedomineerd door dennenbossen, de rivier de **Oulankajoki** en zijn zijtakken met hun zandbanken en stroomversnellingen en in het noordelijke deel door uitgebreide wetlands. Het grenst aan het nationale park Paanajärvi in Rusland. Het park wordt gekenmerkt door uitgestrekte bossen langs snelstromende rivieren. Het gebied is rijk aan vlinders en er broeden meer dan honderd verschillende vogelsoorten in het park. De meeste weilanden worden op traditionele manier beheerd en er grazen ook rendieren.

Kenmerkende vogels zijn de taigagaai en het auerhoen. Zoogdieren als beer, lynx en veelvraat zijn ook te vinden in Oulanka, samen met elanden. Het is een van de populairste nationale parken van Finland. Zinnebeeld voor het park is de zeer zeldzame orchidee-bosnimf (*Calypso bulbosa*), in het Fins *neidonkenkä* genoemd. De bekendste Finse wandelroute, **Karhunkierros** (Berenring, 80 km), gaat door Oulanka en is het hele jaar toegankelijk. Andere routes zijn de Pieni Karhunkierros-route (Kleine berenring, 12 km), de Keroharju-route (17 km) en veel kortere natuurpaden, zoals de Rytisuo-natuurroute (5 km), Hiidenlampi-natuurroute (5 km) en de Kiutaköngäs-natuurroute (8 km). In de Oulankajoki zijn de stroomversnellingen Kiutaköngäs, Taivalköngäs, Jyrävä, Niskakoski en Myllykoski. Bij de ingang van het park is een bezoekerscentrum nabij de **Kiutaköngäs**- (stroomversnelling), waar je de benodigde informatie over het park kunt krijgen. Midden in het park is het Basecamp, de uitvalsbasis voor alle outdooractiviteiten.

➤ BASECAMP OULANKA, Myllykoskentie 30, basecampoulanka.fi

De meest gezochte vogel van Kuusamo is ongetwijfeld de blauwstaart, een oostelijke soort die in lage aantallen voorkomt in Noord-Finland en Noord-Zweden. Hij is lastig te vinden, vooral ook omdat hij vaak alleen 's morgens heel vroeg zingt, in de bovenste toppen van hoge sparren zit, nogal klein is en de zang sterk lijkt op die van de veel talrijkere gekraagde roodstaart. Een plek die vaak wordt genoemd als 'zekere' locatie voor de soort is de heuvel **Kontainen**. Deze heuvel ligt een stukje voorbij Ruka (sla rechtsaf bij de camping, weg 8694, en parkeer na 4 km aan de linkerzijde van de weg). Soorten die je er eveneens kunt verwachten zijn de kruisbek, witbandkruisbek en als je geluk hebt ook de haakbek.

Hoewel raften en vogels kijken eigenlijk slecht samen gaat, kun je via Ruka Safaris een 'rustige' tocht boeken over de **Kitkajoki** en Oulankajoki. Onderweg zie je onder meer het nonnetje, de grote zaagbek, groenpootruiter, oeverloper en waterspreeuw in een zeer bijzondere omgeving. Her en der loopt een rendier en je zou zelfs beren langs de oever kunnen zien.

Bij de waterval **Kiutaköngäs** heb je de grootste kans om de illustere orchidee bosnimf (*Calypso bulbosa*) te vinden. Die groeit daar in lage dichtheden en is lastig te vinden, ook al omdat hij zo klein is (zie foto's op p. 56 en p. 62). Op de rotsen langs de rivier groeien verder zilverkruid (*Dryas octopetala*) en allerlei steenbreeksoorten. De waterval zelf is in de zomer niet zo spectaculair.

Beren kun je zien vanuit de schuilhutten van **Karhukuusamo** (Beer-Kuusamo) die vlak langs de Russische grens staan bij Kuntilampi. Je gaat er vroeg in de avond heen onder leiding van gidsen. Daarna is het wachten geblazen. De kans om beren te zien is 99% in de periode juli–augustus, als

Lapland

Fins Lapland beslaat bijna een derde van Finland met een oppervlakte van zo'n 100.000 km², terwijl er slechts 3,4% van de bevolking leeft (ca. 180.000 mensen). Deze dunbevolkte streek met nog geen 2 personen per km² bestaat dus vooral uit uitgestrekte bossen, hoogvenen en golvend heuvelandschap, met her en der een wat hogere top.

Lapland is natuurlijk het land van de Sami of Samen die hier hun rendieren laten grazen. De Samische gemeenschap bestaat uit zo'n 5000 personen, die samen zo'n 200.000 rendieren hebben. Een klein deel van de Samen zijn Skolt-Samen, die na de Tweede Wereldoorlog van het Kola-schiereiland in de toenmalige Sovjet-Unie naar Finland zijn geëvacueerd. Zij hangen het Russisch-orthodoxe geloof aan en zijn vooral te vinden ten noorden van het Inarimeer rond het dorp Sevettijärvi. De plaatsen worden in dit hoofdstuk aangeduid met hun Finse en Noord-Samische naam, gevolgd door hun – indien beschikbaar – Kolt-Samische, Inari-Samische en/of Zweedse namen.

< Vyborg werd gesticht door de Zweed Tyrgils Knutsson.

Het drielandenpunt Noorwegen-Zweden-Finland.

Tornio/Duortnus

De oudste menselijke sporen van jagers-verzamelaars die na de terugtrekking van de gletsjers aan het einde van de laatste ijstijd in deze streek leefden, dateren van zo'n 7000 jaar v.Chr. De eerste boerennederzetting zal in de 9de eeuw n.Chr. aan de benedenloop van de Tornionjoki zijn ontstaan, waarschijnlijk gebouwd door Finnen uit Häme/Tavastland in Zuid-Finland. De naam Tornio (Zweeds: Torneå) betekent 'speer' in het oude dialect van Häme/Tavastland en was oorspronkelijk de naam van de rivier en pas later van de nederzetting die zich zou ontwikkelen tot de huidige stad Tornio.

In de 14de eeuw kwam het gebied onder invloed van het Zweedse Rijk en viel onder het aartsbisdom van Uppsala. Administratief behoorde het dal van Tornio tot de Zweedse provincie Västerbotten. Door de ligging aan de monding van de Tornionjoki is het al sinds de middeleeuwen een levendig handelscentrum. De Birkarlar – mogelijk afkomstig uit de regio Pirkalla – kregen van de Zweedse kroon het monopolie op de handel in Lapland en mochten belasting heffen van de Samen in het gebied. Tornio, of liever Torneå in het Zweeds, kreeg in 1531 marktrechten van Gustav I Vasa.

Diens zoon Johan III wilde al in 1585 een stad stichten aan de monding van de Tornio, zodat de kroon meer grip kreeg op de handel met Lapland.

Lapland

Maar de plannen mislukten vanwege de weerstand van de Birkarlar. Maar in 1620 gaf koning Gustav II Adolf van Zweden de opdracht om de steden Umeå, Piteå, Luleå en Torneå aan de mondingen van de grote rivieren van Noord-Zweden te stichten. Aanvankelijk zou Torneå gebouwd worden op het eiland Seitsenkari, maar uiteindelijk werd gekozen voor het eiland Suensaari in de rivier.

NOORDERLICHT FOTOGRAFEREN

Voor het fotograferen van het noorderlicht heb je genoeg aan een normale fotografie-uitrusting: bij voorkeur een systeemcamera, een goed objectief, een statief en een afstandsbediening. De camera wordt bij het fotograferen van noorderlicht geheel handmatig bediend.

Kleed je warm aan en denk vooral aan warm schoeisel! In heldere nachten is het meestal bar koud in Noord-Finland met temperaturen die tot ver onder nul kunnen dalen. Zorg er ook voor dat je camera goed kan acclimatiseren, maar stel hem niet te lang bloot aan de kou zonder dat hij actief is. Als je hem weer binnenbrengt na het fotograferen, zal hij onmiddellijk beslaan. Laat hem rustig drogen.

Instellingen

Een goed uitgangspunt is een sluitertijd van zo'n 10 seconden, maar dat is afhankelijk van de intensiteit van het noorderlicht en het niveau van het omgevingslicht. Het is een goed idee om de noorderlichtfoto's naar je gevoel wat te overbelichten. Daar het noorderlicht zich op een hoogte van 80-150 km bevindt, kun je op oneindig scherpstellen. Het is niet nodig om extreem hoge ISO-waarden te gebruiken. ISO 800 tot 1600 is hoog genoeg en voorkomt al te veel ruis. Schakel ruisonderdrukking bij lange belichtingstijden uit als je zo veel mogelijk foto's wilt maken. Door voor wat hogere ISO-waarden te kiezen en lange sluitertijden te gebruiken, krijg je wel enige ruis in de foto's, maar dat is in de beeldbewerking goed op te lossen. Zet beeldstabilisatie uit als je de camera op een statief gebruikt: een stevig statief en een afstandsbediening voor de camera zijn onontbeerlijk bij noorderlichtfotografie. Gebruik geen enkel filter op het objectief om een zo helder mogelijk beeld te krijgen.

Nationaal park Urho Kekkonen

Het nationale park Urho Kekkonen werd opgericht in 1983 en heeft een oppervlakte van 2550 km². De natuur wisselt af tussen kale bergen, moerassen en uitgestrekte bossen. De rendierhouderij en de jacht hebben een lange traditie in het gebied en worden nog steeds uitgeoefend. In de buurt van het park ligt het dorp en toeristische centrum Saariselkä. Saariselkä is ook de naam van het berggebied met lage toppen dat grotendeels binnen het nationale park ligt. In het gebied het dichtst bij het informatiecentrum en in het westelijke deel van het park zijn kortere en langere gemarkeerde wandelpaden, met overnachtingshutten, terwijl het oostelijke deel min of meer een echte wildernis is.

Inari/Anár

De oudste menselijke sporen dateren uit de periode 8000-7000 v.Chr. Die eerste mensen behoorden waarschijnlijk tot de Komsa-cultuur die zich langs de kusten van de Noordelijke IJszee had ontwikkeld. In de steentijd trokken ook stammen uit het noorden van Zweden en van de kusten van de Witte Zee naar deze streek, later gevolgd door de Samen. De Inari-Samen leefden van jacht en de visserij en hielden geen rendieren. Hun grondgebied komt ongeveer overeen met dat van de huidige gemeente Inari (Inari-Samisch: Aanaar, Kolt-Samisch: Aanaar, Zweeds: Enare). De Samen van Inari handelden in de middeleeuwen levendig met Russen die langs de kusten van de Witte Zee leefden (de Pomoren), de Birkarlar zuidelijker uit Finland en via hen zelfs met de Hanze. De eerste schriftelijke vermelding van Inari is te vinden in een document van grootvorst Vasili III van Moskou en gaat over het innen van belastingen in Lapland in het jaar 1517. De Zweeds-Russische grens liep volgens de Vrede van Teusina in 1595 en de Vrede van Stolbovo in 1617 ten oosten van het Inarimeer, ongeveer waar nu de Fins-Russische grens loopt. Inari lag in een dunbevolkt gebied en de bewoners werden nogal eens door de Zweden, de Noren én de Russen belast. Dominee Johan Pictorius uit Kemi bekeerde rond 1630 de inwoners van Inari tot het christendom en in 1646 werd de eerste kerk gebouwd in Pielpajärvi.

Vanaf het midden van de 18de eeuw verruilden de Samen van Inari hun seminomadische leefwijze voor vaste boerderijen, later gevolgd door kolonisten uit Zuid-Finland. Rond 1830 waren er 121 boerderijen, waarvan driekwart van de Samen en een kwart van Finnen.

Na de Tweede Wereldoorlog moest Finland Petsamo afstaan aan de Sovjet-Unie. De daar levende Skoltsamen werden geëvacueerd en vestigde zich rond Inari. Het gebied rond Jäniskoski en Niskakoski werd aan de Sovjet-Unie verkocht in het kader van de herstelbetalingen. Dit gebied ten oosten van Inari was bijna onbewoond, maar was voor de Sovjet-Unie vanwege de waterkrachtcentrale in de Paatsjoki van groot belang.